

RIIGIKOGU

6. istungjärk. **Protokoll nr. 125 (9).**

1922. a.

Sisu: 1. Päewakorra täiendamine. — 2. Komisjonide täiendawad walimised. — 3. K. Koemets'a küsimine Wabariigi Walitsusele wannutatud maamõõtjate ja maamõõtjate-wäljamaalaste kohta. 4. Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma küsimine Wabariigi Walitsusele kinnituseaduste maksmapanemise asjus. — 5. Wabariigi Walitsuse wastamine Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma küsimise peale Narwa linna töötatööliste asjus. — 6. Riigi statistika keskbüroo põhimäärus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Sõjakannatanutele ehitusmaterjali andmise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 8. Perekonna abiraha seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 9. Tulumaksu muudatuste seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. 10. Täisealsuse alammäära vähendamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 11. Piiriwalwe alluwuse muutmise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 12. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku küsimus.

Riigikogu koosolek 26. mail 1922. a. kell 10 homm. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 74 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman**, wahepeal sekretäär **A. Tupits**.

Walitsuse lauas: töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, rahaminister **G. Westel**, sõjaminister **J. Soots**.

Koosolek algab kell 10.25 min.

1. Päewakorra täiendamine.

Juhataja **K. Wirma**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte saadetud. Kas tehakse ettepanekuid päewakorra muutmise ehk täiendamise kohta?

M. Neps (sd.): Panen ette päewakorda täiendada punktiga — komisjoni täiendawad walimised.

Juhataja **K. Wirma**: Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud. Teisi ettepanekuid ei ole. Loen päewakorra vastu wõetuks.

2. Komisjoni täiendawad walimised.

Kirjalikult on teatanud rkl. Asson, et ta hariduskomisjonist lahkuks.

M. Neps (sd.): Panen ette hariduskomisjoni lahkunud rkl. Assoni asemele rkl. Maramaa walida.

Juhataja **K. Wirma**: Teisi ettepanekuid ei ole. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Rkl. Maramaa on nähtawa enamusega hariduskomisjoni walitud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

3. K. Koemets'a küsimine Wabariigi Walitsusele wannutatud maamõõtjate ja maamõõtjate-wäljamaalaste kohta.

Sõna on rkl. Koemets'al küsimise ettekandmiseks. **K. Koemets** (toer.) (loeb): Nagu teada, töötasid endisel Baltimaal enne Festi iseseiswust ainult „wannutatud“ maamõõtjad ja Eesti maamõõtja, kel soontes „kadakasaksa“ veri puudus, pidi kodumaalt lahkuma ja wõõrsil teenistust otsima. 1912 a. eramaamõõtja Peeter Päts'i kaebtuse tagajärjel seletas Wene senat, et mittewannutatud maamõõtjatel on ka Baltimaal õigus maamõõdu töösid toimetada.

Kuid Lõuna-Eestis kestab endine waade edasi weel tänapäewani, sest Tartu-Wõru rahukogu krepostijaoskond on arwamisel, et ainult wannutatud maamõõtjate poolt walmistatud plaanid on seaduslikud. Sedasama tõendawad ka ise wannutatud maamõõtjad.

Judenitschi sõjawäest ja sõjapõgenestest kogus Eestisse kaunis hulk Wene riigi alamaid — maamõõtjaid, kes töötawad erawiisil üle terve Eesti.

Iseäranis on neid palju kogunud piiriäärsetes maakondades, kus rohkem Wene rahwusest kodanikka. „Riigi Teatajas“ nr. 45 — 1922 a. ettenähtud eratööde tegemise määruse järele antakse wenelastele

lubasid põllutöoministeriumist ja Petseri maakorralduse-komisjonist.

Eestis viibib praegu umbes 200 oma maamõõtjat, kellest ligi 75 töötavad erateel ja suuremal osal nendest on vähe tööd.

Ülemal ettetoodud asjaolu arvesse võttes, palun lähemal Riigikogu koosolekul wastust järgmiste küsimiste peale:

1) Kas wannutatud maamõõtjatel Lõuna-Eestis on mingisugune eesõigus Eesti õigustega eramaamõõtjate vastu ja kui on — siis missugune?

2) Kas väljamaalastel — maamõõtjatel on õigus Eesti wabariigi piirides iseiswalt maamõõdu töösid toimetada ja plaanisid alla kirjutada?

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

Sõna on rkl. Johanson'il küsimise ettekandmiseks.

4. Eesti sotsiaal-demokraatlike töölise partei Riigikogu rühma küsimine Wabariigi Walitsusele kinnituseaduste maksmapanemise asjus.

L. Johanson (sd.) (loeb):

Eesti sotsiaaldemokraatlike töölise erakonna Riigikogu rühm palub järgmise koosoleku päewakorda võtta allpooltoodud küsimisi Wabariigi Walitsusele.

Nii walitsuse deklaratsioonides, kui ka ajutises walitsemise korras ja põhiseaduses on antud lubadusi kinnituseaduste maksmapanemiseks, ilma milleta töötavad kihid haiguse, õnnetuse, wanaduse, inwaliidsuse ja tööpuuduse päewil täiesti saatuse hooleks jäetakse.

Asutawas Kogus töötati välja haiguste vastu kinnitamise seaduseelnõu. Kuid parempoolne enamus ei asunud tema läbiwaatamisele, ja ta wõeti üldise koosoleku päewakorrast ära. Kui kokku tuli Riigikogu, asus tema töökaitse komisjon selle seaduseelnõu uuesti läbiwaatamisele ja lõpetades tööd, esitas walmis eelnõu Riigikogule. Kuna walitsuse seisukoht selle eelnõu vastu küllalt selge ei olnud, siis andis Riigikogu parempoolne enamus, seda üheks wormiliseks põhjuseks wõttes, niisama ka tarwilikuks pidades selle seadusega seotud wäljaminekute selgitamist, eelnõu rahaasjanduse komisjoni. Wiimane komisjon on nõudnud walitsuselt eelnõu kohta seisukoha awal-

damist, kuid senni pole seda siiski tehtud. Selle tagajärjel ei saa rahaasjanduse komisjoni alamkomisjon seaduseelnõu läbiwaatamisele asuda.

Mitmel puhul on Riigikogu kõnetoolilt walitsuse tähelpanu pööratud nende pensionäride raske seisukorra peale, kellele 1912 a. õnnetujuhtumiste korral kinnitamise seaduse põhjal on pensionid määratud enne sõda ja sõja esimestel aastatel, missugused pensionid nüüd rahakursi langemise läbi liig wäikseks on jäänud. On tähendatud nende pensionide elukalliduse tõusule wastawalt kõrgendamise tarwilikkuse peale ja nõutud sellekohase seaduseelnõu esitamist Riigikogule. Kuid walitsus on selle tähele panemata jätnud.

Niisama on äärmiselt raskes seisukorras wanad, inwaliidid, lesknaised ja waesedlapsed, kellel eluülespidamine puudub. Nende olukord nõuab parandamist wastawate kinnituseaduste läbi.

Kõiki ülaltoodud asjaolusid tähele pannes, palume Wabariigi Walitsuselt wastust järgmiste küsimiste peale:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada töölise — eriti just põllu- ja tööstustöölise — raske seisukord haiguse, inwaliidsuse ja wanaduse korral, niisama ka waranduseta leskede ja waestelaste, aga ka nende pensionäride seisukord, kellele 1912 a. seaduse põhjal enne sõda ja sõja ajal Balti kinnitusseltsilt pensionid määratud? Kui on, siis:

2) Mis kawatseb walitsus nende olukorra parandamiseks ja kindlustamiseks teha?

3) Missugune on Wabariigi Walitsuse seisukoht haiguste vastu ja emade kinnitamise seaduse asjus, missugune peaks olema: a) selle seaduse ulatus, b) walitsemiskord, c) maksuwõtmise kord?

4) Kas kawatseb walitsus 1912 a. seaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seadusega esineda; kui ja, siis — kunas; kui ei, siis — missugustel põhjustel?

5) Kas ja kunas kawatseb walitsus esineda wanade, inwaliidide, leskede ja waestelaste seisukorra kindlustamise seaduseelnõuga?

Juhataja **K. Wirma**: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

5. Wabariigi Walitsuse wastamine Eesti sotsiaaldemokraatlike tööliste partei Riigikogu rühma küsimise peale Narwa linna töötööliste asjus.

Töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**: Sotsiaaldemokraatlike tööliste partei Riigikogu rühma esitajad, kirjeldades tööliste seisukorda ja tööolusid Narwas, seavad walitsusele ette järgmised küsimised:

1) Kas on Wabariigi Walitsusel teada, et Narwa wabrikutes töötatakse ainult väikese arwu töölistega ja tuhanded töölised Narwas tööpuuduse all kannatawad? Kui on, siis:

2) Mis kawatseb Wabariigi Walitsus Narwa wabrikutööstuse elustamiseks ja endisele suurusele tõstmiseks teha?

3) Kuidas tahab walitsus Narwa töötöölisi senni toetada, kunni nad tööd leiawad?

Mis puutub küsimise sissejuhatawasse osasse, kus tähelepanu juhitakse selle peale, et Narwas laiemate hulkade seisukord raske on ja et seal hulgald töölised puuduse all kannatawad, siis pean tähendama, et Narwa olud Wabariigi Walitsusele mitte tundmata ei ole. Sõja läbi ja sõjahaawade tagajärjel on Narwas kõik muutunud. Kreenholmi puuwillawabrik oli enamalt üks suurematest wabrikutest terwes ilmas. Ennemalt läksid Narwa wabrikute, peaasjalikult Kreenholmi wabriku saadused suuremalt jaolt Idasse. Sealpool aga kaubatarwitajaid enam ei ole, ja sellepärast on ka arusaadaw, et Kreenholmi wabrik pidi turupuudusel tuntawalt oma tööstust koomale tõmbama. On igatahes samme astunud selleks, et Kreenholmis tööstust suurendada, kuid endisele kõrgusele ei tõuse ta niipea mitte. Aga ka Narwa linna elanikkude arw on wiimasel ajal umbes 18.000 inimese wõrra wähenenud. Ja nende hulgas, kes wiimasel ajal alates wabadussõjast kunni siamaani, Narwast ära on läinud, on väga palju endisi Kreenholmi töölisi, kui ka teiste ettewõtete töölisi, mis Narwas seisma jäänud, ehk kus tööstust wähenatud. Kui kõneldakse ainult töölistest, siis peab ütleva, et neid Narwast praegu samapalju on lahkunud, kuipalju neid wabrikutest wabastatud. Üldiselt wõttes on olukord Narwas märksa raskem, kui mujal, sest tööstuse kiratsemine on kogu kohaliku elu peale halwawalt mõjunud. Seal on puudustkannatajate hulgas ka neid inimesi,

kes enamalt tööliste nimekirjas mitte ei seisnud, kes warandusliselt wõrdlemisi hästi olid kindlustatud. Selle küsimise sissejuhatawas osas seiswate mõnede arwude kohta pean aga ütleva, et need wiimaste teadete järele mitte täpipealsed ei ole. Seal on, näituseks, öeldud, et töötööliste arw vähemalt 4.000 peale ulatab. See ei ole mitte õige. Kui wanem töökaitse kommissar hiljuti Narwas seisukohta selgitamas käis, seletas Kreenholmi wabriku juhataja, samuti ka töölisteesitaja, et seal töötöölisi wõib olla umbes 1.000 inimese ümber, nende hulgas on aga väga paljud, kes ajutiselt Narwas kui ka Narwa ümbruses tööd leiawad. Kõigi andmete järele otsustades wõib nende inimeste arw, kes tööpuuduse all kauemat aega kui ka ajutiselt on kannatanud, umbes 2.000-de ümber olla. Nüüd hakkab seisukord igatahes paranema. Lähemal ajal algawad tööd Kreenholmi turbasoos, kuhu suuremal arwul töölisi tarwitatakse, osa töowõimulisi on läinud ja läheb weelgi mitmele poole maale. Kuid mõne sajale inimesele töö muretsemine ei kergenda weel teiste rasket seisukorda, ja kõigil puudustkannatajatel ei olegi wõimalik Narwast lahkuda. Sellepärast teeb Wabariigi Walitsus Narwa küsimusega kõige tõsisemalt tegemist.

Ka on nõu peetud Kreenholmi wabriku esitajaga, ja peaaktsionääridega, püüdes kõigekohasemalt abinõusid leida töötööliste seisukorra parandamiseks. Hiljutistel läbirääkimistel jõuti otsusele, et Kreenholmi wabrik wõib lähemal ajal umbes 1.200—1.500 inimest juurde wõtta. Ühtlasi selgus kindlamine kui enne, et Kreenholmi wabrik töötab wäiksel määral mitte ükski turgude puuduse pärast, — neid on wiimasel ajal osalt leitud, — waid ka krediidi puuduse pärast. Sellepärast on walitsus omalt poolt samme astunud selleks, et Kreenholmi wabrik teatawal määral krediiti saaks. Riigikassa ei wõi kõike mitte oma kanda wõtta, tahetakse teid leida crapankadest krediidi saamiseks.

Asudes ettetoodud küsimiste juurde, pean ma wastama, et Narwa wabrikutes töötatakse tõesti wähesse arwu töölistega, ja see on walitsusel väga hästi teada. Niisama teame ka seda, et hulk inimesi on raskes seisukorras ja kannatawad tööpuuduse all. On aga näha, et lähemal ajal seisukord märksa paraneb.

Siis teine küsimine — mis mõtleb walitsus selleks teha, et Kreenholmi wabri-

kut endisele suurusele tõsta. Ma tähendasin juba, et Narwa, eriti just Kreenholmi wabriku endisele suurusele tõstmiseks praegu mingisugust lootust pole. Ka oleks see teisest küljest wäga raske, otse wõimata. Praegu on Narwa Eestis ainukene linn, kus korterikriisi mitte ei ole. Kui aga nüüd Narwa saaks omale jällegi sellesama elanikkude arwu, mis enne sõda oli, siis ei leiaks hulk inimesi omale kuskil peawarju, sest sõjaajal häwinesid mitusada maja täiesti ära. See on muidugi teine küsimus, praeguses asjas peame aga tingimata arwesse wõtma, et krediidi puudusel ei suudeta tööstust mitte endisele järjele tõsta.

Aga ma ütlen weel enam, praegusel ajal ei olegi see tarwilik. Kõige tarwilikum on, et neile 2.000—3.000 inimesele, kes tööpuuduse tõttu kauemat ehk lühemat aega kannatawad, alalist tööd leitaks.

Nüüd kolmas küsimine: Kuidas tahab walitsus Narwa töötatöölisi senni toetada, — kummi nad tööd leiawad? Pearõhku paneb walitsus selle peale, et Kreenholm kõige lähemal ajal tööd laiendaks. Nii kaua, kui seisukord raske on, tahetakse puudustkannatajatele, eestkätt just nendele, kes tööpuuduse tõttu raskes seisukorras on, abi anda. Esiialgu on töö-hoolekandeministeeriumi korraldusel Narwa saadetud üks miljon marka, mis jaotakse wälja puudustkannatajatele kohaliku komitee poolt. Mina isikliselt ei pea seda summat, mis sinna saadeti, mitte lõpuliukuks. Kui suuremat abi tarwis, peame weelgi krediiti küsima. Kuid ma loodan, et seisukord seal suwe jooksul paraneb. Peaks aga sügisel Kreenholmi wabrik tööd uuesti vähendama, siis peab jällegi summasid leidma, tööpuuduse all kannatajate toetamiseks. Walitsuse seisukohast tähendab weel kord: nii kaua kui puudustkannatajaid leidub, puudustkannatajaid mitte inimeste eneste süü pärast, nii kaua peab riik ka omalt poolt abi andma.

(Sekretääri kohale asub sekretäär A. Tupits.)

Juhataja K. Wirma: Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

6. Riigi statistika keskbüroo põhimäärus — III lugemisel. Üldise komisjoni aruandja J. Bergman (loeb): Riigi statistika keskbüroo põhimäärus.

Juhataja K. Wirma: Panen peal kirja hääletamisele. (Hääletatakse.)

Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Bergman (loeb): § 1. Riigi statistika keskbüroo asub riigikantselei juures, allub riigisekretäärile ja seisab Riigiwanema walwe all.

Juhataja K. Wirma: Panen § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Bergman (loeb): § 2. Riigi statistika keskbüroo ülesandeks on:

1) üldriikline statistika korraldamine:

I. Demograafia alal:

- rahwaarw ja liikumine,
- rahwa terwishoid,
- rahwa haridus,
- rahwa kõlblus,
- rahwa hoolekanne.

II. Põllumajanduse alal:

- pinnaalade statistika,
- kultuuri seisude statistika,
- saakide statistika,
- loomade statistika.

III. Üldmajanduse alal:

- tööstuse statistika,
- töö statistika,
- wälis- ja sisekaubanduse statistika,
- hindade liikumise statistika,
- rahanduse statistika,
- side ja liikumise statistika.

2) Üldriikliste rahwa, tööstuse, põllumajandusliste j. t. tsensuste toimepanemine ja materjaalide läbitöötamine.

3) Riigi- ja omawalitsuse asutuste statistiliste tööde ühtlustamine, metodoloogiline instrueerimine ja kontroll ning üldtöökawade kinnitamine.

4) Läbitöötatud statistiliste andmete trükis awaldamine.

5) Rahwuswahelistest statistika organisatsioonidest ja konverentsidest osawõtmine Wabariigi Walitsuse ülesandel.

6) Wabariigi Walitsuse loaga statistiliste konverentside ja kongresside korraldamine.

Juhataja K. Wirma: Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 3. Riigi statistika keskbüroo tegewust juhatab keskbüroo juhataja, kelle määrab ametisse ja wabastab ametist Wabariigi Walitsus riigisekretääri ettepanekul. Samas korras määratakse ametisse ja wabastatakse ametist keskbüroo juhataja abi.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 3 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 4. Riigi statistika keskbüroo koosseisus kindlaksmääratud kohtadele määrab ametnikka ametisse ja wabastab neid ametist statistika keskbüroo juhataja, peale osakonna juhatajate, keda määrab ametisse riigisekretäär riigi statistika keskbüroo juhataja ettepanekul.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 4 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 5. Riigi ja omawalitsuse asutuste statistika üldkawade läbiwaatamiseks ning põhimõttelise tähendusega statistiliste küsimuste arutamiseks moodustatakse riigi statistika keskbüroo juures statistika nõukogu.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 5 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 6. Statistika nõukogu liigeteks on:

a) riigi statistika keskbüroo juhataja, abijuhataja ja osakondade juhatajad ning kaks esitajat linna- ja maakonnawalitsuste poolt;

b) Riigikogu poolt kolm esitajat;

d) ministriumide ja riigikontrolli poolt igauhest üks esitaja, ja

e) Tartu ülikooli poolt üks esitaja.

Märkus: Statistika nõukogul on koopteerimise õigus. Koopteeritud liigete arv ei wõi tõusta üle poole käesolewas põhimääruses ettenähtud statistika nõukogu liigete arwust.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 6 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 7. Statistika nõukogu esimeheks on riigi statistika keskbüroo juhataja. Esimehe asetäitja walib statistika nõukogu ise oma liigete hulgast, statistika nõukogu sekretääri kohuseid täidab riigi statistika keskbüroo kantselei juhataja.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 7 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 8. Statistika nõukogu kutsub kokku esimees, vähemalt kord aastas.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 8 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 9. Riigi statistika keskbüroo wõib otsekohesesse läbikäimisesse astuda kõigi riigi- ja omawalitsuse asutustega ja eraisikutega; Wabariigi Walitsusega ja Riigikogu juhatusoga, ainult riigisekretääri kaudu.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 9 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Bergman** (loeb): § 10. Riigi statistika keskbüroo wõib oma töökaawa läbiwiimiseks statistiliste andmete kogumise piirkonda agente määrata ning riigi- ja omawalitsuse asutuste juurde tarbekorral ametnikka komandeerida.

Juhataja **K. Wirma**: Panen § 10 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **J. Bergman**.)

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

7. Sõjakannatanute ehitusmaterjali andmise seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson**: Teatawasti sai sõjaaajal hulk hooneid, umbes tuhat, maha põletatud ehk maha lõhutud. Et ehitamist kiirustada ja ker-

gendada, anti 1921 a. § 12-a põhjal määrus välja, mille järele võidi saada riigi metsadest ehitusmaterjaali. Selle määruse põhjal anti ehitusmaterjaali Narowa-tagustele ja Petseri maakonna elanikkudele. Et vastu tulla ka teistele maakondadele, kõige pealt Narwa linnale, siis Võru ja Wiru maakondadele, on esitatud arutuseleolew seaduseelnõu, mille järele põllutöoministri poolt kindlakstehtud 1922 a. määrade piirides antakse neile elanikkudele ehitusmaterjaali taksi ühe wiinidiku hinnaga. Summa, mis riigil selle seaduse läbi kanda tuleb, on umbes wiis ja pool miljoni. Rahaasjanduse komisjon on ta läbi waadanud, parandanud ja esitab Riigikogule wastuwõtmiseks.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud seadust I lugemisel vastu wõtta. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega I lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

S. Perekonna-abiraha seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Kana**: Meil kaebatakse selle üle, et meie ametnikud saawad väikest palka, ja see näib ka suuremalt osalt õige olevat. Iseäranis raske on elada ametnikudel, kel suur pere on ja väikese palga saawad. Selleks on walitsus välja töötanud käesolewa seaduse, et neil, kellel suured perekonnad, wähegi asjaolu parandada, see on — palga parandamiseks. Selles mõttes on nendele, kel suuremad perekonnad, perekonna-abiraha märksa suurendatud, wõrreldes endise perekonna-abirahaga. Teine perekonnaliige saaks 700 mrk., III 1.000 ja järgmised 1.300 mrk. kuus. Wäljawõtted on tehtud perekondadele, kes elawad wäljaspool linna wõi alewi piires. Seal jääb see seadus nii kui ennegi 300 mrk. iga teise perekonnaliikme pealt, järgmiste pealt aga 40% ettetoodud normidest. Siis on veel erandiks wõetud need ametnikud, kel nõndanimetatud palgamaad on üle ühe tiinu. Need saaksid jällegi II — 300, III — 300 ja järgmised 325 mrk. See seadus on ette nähtud kõikide kohta, kuid peaaesjalikult abi on temast linnades asuwatele ametnikkudele. Seda seaduseelnõu rahaasjanduse ja alamkomisjonis läbi waadates, tekkis waidlusi selle üle, et kas sarnane seadus ka otstarbekohane oleks, kas ei oleks mitte

parem perekonna-abiraha seadus hoopis ära kaotada, ja ametnikkude palkasid tõsta 15—20% wõrra. Kuid lähemal järelewaatusel selgus, et see küll tuntawalt nende ametnikkude palkasid tõstaks, kes suuremat palka saawad, kuid wäiksema palgasaajatele ametnikkudele see 15—20% ei parandaks kaugeltki nende olu ja nad saaks palju wähem kui perekonna-abiraha kujutaks käesolewa seaduse järele. Sellepärast tuli siis rahaasjanduse komisjon otsusele, et kuigi see seadus palgasja palju ei lahenda, ta on aga tekkinud tingimiste juures, mis hädasti tarwis lahendada, samm edasi. Temal on erakorraliste seaduste ilme ja ta ei peaks kauaks maksuma jääma. Seda kõike silmas pidades teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku seda seadust I lugemisel vastu wõtta.

L. Johanson (sd.): Palju on kõnelnud, et meie ametnikkude palgad liig madalad on. Nähtawasti on tahetud neid parandada perekonna-abiraha seaduse läbiwaatamisega. See seadus aga ei otsusta veel mitte seda küsimust. Ametnikkude palgad tulewad wastawalt elukallidusele kõrgendada. Käesolewat seadust wõime waadelda, kui hoolekande seadust kitsama ringkonna jaoks. Mis selle seaduse juures kõige pealt vastu wõtmata, on see, et teda ei laiendatud tööliste peale, kes riigiteenistuses on. Teiseks peab iga ametnik omale muresema waesusetunnistuse; see on raske, tüütaw ja ka otstarbekohatu. Mis puutub üksikutesse paragrahwidesse, siis on juba seegi paragrahw vastu wõtmatu, mille järele isad seaduslisteks ülespidajateks loetakse, wiimase puudumise wõi tööwõimetuse puhul ema.

Kui see punkt nii vastu wõtta, siis raskendaks see naisametnikkude seisukorda wõrreldes sennisega. Kindel on, et suur osa naisametnikka, kes on perekonna emad, on just sellepärast riigiasutustesse tööle läinud, et perekonnal mitte tarwilikul määral sissetulekut ei ole ja et perekonda muidu toita ei saa. Kui aga niisugusel naisametnikul mees on, kes era teenistuses, siis kaotaks naine selle märkuse järele õiguse perekonna-abiraha saada, kuigi ta senni perekonna-abiraha sai. Kui aga mees riigiteenistuses on ja naine eraasutuses teenib, siis saab mees laste eest perekonna-abiraha. Siin on mehel eesõigus, ilma et seda oluliselt wõiks põhjendada. Seda seadust tuleks

nii muuta, et laste eest maksetakse perekonna-abiraha igal juhtumisel ühele poolele, kes riigiteenistuses on, olgu mees või naine. Mis puutub perekonna-abiraha määradesse, siis ei ole kokkuseatud seaduseelnõu selle poolest kuigi õnnelik. Meie riigiteenijate palgad on niisugused, et neid isegi walitsuse arwates väga väikesteks tuleb lugeda. Kui sellele seisukohale asuda, siis ei ole kuidagi põhjendatud, et esimese perekonnaliikme pealt maksetakse 700 marka kuus, kuna III-da pealt 1.300 mk. Nii üks kui teine summa ei wasta tegelikkudele kuludele, mis perekonna ülewaltpidamiseks tarwis läheks. 600. margaline wahe perekonna-abiraha määrades on täiesti põhjendamata. Ka § 8 tema praegusel kujul ei paranda nende olukorda, kelle kohta ta käib. Kui see paragrahw sel kujul maksuma pannakse, siis ei tähenda see muud midagi, kui et seda seadust tahetakse maksuma panna teiste riigiteenijate kohta, wälja arwatud õpetajad. Tõsi, wiimasel ajal on õpetajad saanud omawalitsuste asutustele mingisuguseks märgilauaks, millega oma rasket seisukorda põhjendatakse. Õpetajad ei ole niisuguses seisukorras, et nende kohta peaks perekonna-abiraha suhtes wäljawõtte tegema, neid sellest ilma jättes. See seadus peaks tingimata ka õpetajate perekonna-abiraha tõstma. Nende puuduste kohta, mille peale ma siin tähelepanu juhtisin, tehakse II lugemisel wastawad ettepanekud, et neid kõrwaldada.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **J. Kana**: Pean tähendama, et need wäited, mis Riigikogu liige Johanson siin ette tõi, olid ka rahaasjanduse alamkommissjonis arutamisel, millest ka rkl. Johanson osa wõttis. Seal lükati need wäited ja ettepanekud tagasi, nii et ma komisjoni nimel nendega ühineda ei saa. Mis puutub tööliste perekonna-abirahadesse, siis näib päris loomulik olewat, et nende abirahade maksmine teistsuguse seadusega korraldataks kui ametnikudel, sest tööliste palgatingimised on teistsugused. Juhin weel kord tähelepanu selle peale, et selle seaduse peale waadati komisjonis kui ajutise palgasuurenduse seaduse peale, nii et teda ei wõi waadelda mitte kui hoolekande seadust. Riigiametnikkude palgaasjus ei tohi mitte kauaks selle seaduse juurde peatama jääda, waid muudatused tulewad, niipea kui võimalik, ette wõtta, et riigiametnikud

oma töö eest korralikult palka wõiksid saada. Lõpuks paluksin § 8 ära parandada ühe wea, mis sinna on sattunud. Nimelt tuleb seal wiimases reas „§ 6“ asemel lugeda „§ 7“.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) See seadus on I lugemisel nähtawana enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. Tulumaksu muudatuste seadus — I lugemisel. **A. Uesson (töer.):** Austatud Riigikogu liikmed! Wabariigi Walitsus on esitanud Riigikogule tulumaksu muudatuste seaduseelnõu. Riigikogu komisjon on selle läbi waadanud. Esitatud eelnõus ei ole tähelepanu juhitud tulumaksu-seaduse § 2 peale, kus on ära määratud, missugused asutused ja missugused isikud on wabastatud riiklikust tulumaksust. Selles paragrahwis on öeldud, et kogukondlised asutused on tulumaksust wabastatud, kui neil ei ole ärilise iseloomuga kaubanduslisi ja tööstuslikke ettewõtteid. Siin ei ole mitte selge, kas selle all mõistetakse omawalitsusi kui niisuguseid, wõi omawalitsuse ettewõtteid. Omawalitsused terwelt ei peaks tulumaksu alla kuuluma, sest nendel ei wõi puhaskasu olla. Teisest küljest läksid aga tulumaksu alla kõik kogukondlised ettewõtted. Kui wõtame ükskõik missuguse ettewõtte, kus kogukond oma wäljaminekute katteks sisetulekuid saab, siis muutub see teatud wiisil äriliseks ettewõtteks. Loomulikult peaksid niisugused juhtumisel asutused, nagu gaasiwabrikud, elektrijaamad ja tramwai tulumaksu alla käima. Senni ei ole seda weel praktiseeritud, sest meie wõtaks suure osa linnatuludest ära, peaaegulikult neist ettewõtetest, mis kannawad monopooli laadi. Neis ettewõtetes määratakse hindu ja tariife mitte üksi kulude katmise mõttes, waid ka fiskaal mõttes. Tallinnas, näituseks, saab linn oma ettewõtete pealt, nagu elektrijaam, weewärk, gaasiwabrik, tramm, liikumata wara jne. kokku kunni 30 miljoni marka puhast ja kõik see summa peaks tulumaksu alla kuuluma. Samuti on pööratud üksikute rühnade poole ühistegeliste asutuste poolt, et neile tulumaksus teatawaid kergendusi teha. Sellepärast oleks loomulik enne, kui II-sele lugemisele üle minna, peaks komisjon weel kord § 2 arutusele

wõtma ja muudatustega ettekantud mõttes Riigikogule esitama. Teine küsimus käib veel § 91 kohta. Selle järele on tulumaksu niimoodi jaotatud, et sissetulnud tulumaksu summast määratakse iga aasta $\frac{1}{2}$ omawalitsustele. Sellest summast läheb linnadele 35%, maakondadele — 50%, alewitele ja waldadele — 15%. Üksikute omawalitsuste üksuste wahel jaotatakse need summad rahaministri ettepanekul Wabariigi Walitsuse poolt, arwesse wõttes elanikkude arwu wastawates omawalitsustes. Sarnase teguwiisiga asub riik seisukohale, et oma äranägemise järele omawalitsustele summased jagab. Riik ei lase siin omawalitsusi otsekohe ise maksusid wõtta, niipalju, kui nende tarwidus seda nõuab, waid määrab ise summad. Kui niimoodi järjekindlalt edasi minna, siis peaks riik oma eelarwesse teatawa summa üles wõtma omawalitsustele jagamiseks. See ei ole mitte wastuwõetaw seisukord. Omawalitsustele peaks wabadus jäetama maksusid wõtta selle järele, kuidas nemad seda ise ära määravad. Sel määrusel on nagu näha veel teine mõte. Siin kawatsetakse aidata omawalitsusi, kes ei suuda oma eelarweid ots-otsaga kokku wiia. Linnades on rohkem sissetulekuid, seega saaks sealt rohkem tulumaksu, mida siis maakonnawalitsustele jagatakse. Kahjuks peab aga ütleva, et maakonnawalitsusi see wäikene summa veel aidata ei suuda ja nende eelarweid sel wiisil ikkagi ots-otsaga kokku wiia on wõimatu. See teguwiis sünnitab ainult linnaelanikkude hulgas rahulolematust, wähes, et teataw maks, mis nemað maksawad, maakondadele läheb. Teiseks oleks maksujaotuste kohta öelda, et maksud jaotatakse proportsionaalselt. See alus selle seaduse alusparagrahwis ei ole jällegi õige. Tallinna linna eelarwe sai esialgu tänawu kokku seatud 60-miljonilise puudujäägiga. See 60 miljoni puudujääki pidi linnawalitsus sel teel kõrwaldama, et selle wõrra tuli wähendada kulusid, et wõimaldada eelarwet ots-otsaga kokku seada. Linnadel on wõimalik oma eelarweid ots-otsaga kokku wiia sel teel, kui jätta teatawad tööd tegemata, mis aga linna lagunemisele wiib.

Ma tahaks näidata, et iseäranis ei ole õiglane see jaotuse wiis Tallinna kohta. Tallinnal kui sadamalinnal on ka suuremad kulud, ja kusagilt peab linn nende kulude katmiseks raha saama. Need maksud, mis linn saab, on sedawõrd piiratud, et nendega ei suuda kõike seda teha, mis

tarwis on. Kui keegi waataks meie linna, missuguses seisukorras tema on, siis wõiks ütelda, — see on üks endine wana Wene prowintsi linn oma mustade ja kõwerate uulitsatega ja putkadega. Ja linn ei suuda oma uulitsaid korraldada. Wõtke näituseks uulits, mis Kaarli kiriku poolt siia üles tuleb — ta on aukusid täis, teda ei suudeta parandada. Nii näete, et isegi neid uulitsaid, mis parlamendi juurde toowad, ei suuda linn korras pidada. (W. Linnamägi (kristl.): „Uulitsaid“ ei ole, on „täna wad“.) Jah, nad on tänawad selle sõna täies mõttes oma tolmu ja mustuse poolest. Kui meie wõtame edasi prügitatud uulitsad, siis rikuwad need loomi — hobuseid ja sõiduriistu. Ja kui seda kahju arwestada, mis sõiduriistad selle läbi saawad, ja seda kahju, mis selle läbi saadakse, et palju wähemaid koormaid tuleb peale panna, siis ulatab see kahju kümnetesse miljonitesse. Iga tahes minu kokkuwõtte järele on see kahju 30 miljoni aastas, ja see on meie rahwanajanduse seisukohalt rahaliselt juba wäga tuntaw.

Siis waadake veel edasi Tallinna, missuguses seisukorras ta on: teie leiata uulitsatelt igalpool solgikraawe; seal on Härjapea jõgi, mis linnast läbi jookseb ja wäga „head lõhna“ laiali laotab ja on veel teisi sellesarnaseid kraawe. Ma nägin hiljuti Mustjõe, mis Kopli lahte jookseb, seal on wesi ilus ja selge. Wanemad inimesed räägiwad, et Härjapea jõe wesi on wanasti ka niisugune olnud, nii et seal pesu on pestud. Aga kui meie selles seisukorras edasi käime ja linnale tulusid ei anna, siis wõime kindlad olla, et Mustjõe wesi warsti saab Härjapea jõe wee sarnane olema.

Waatame meie mereranda. Kadrioru mererand, üks kõige ilusamatest kohtadest, on praegu täiesti peldiku sarnane, ja kõige mustem koht meie linnas. Ja meie ei suuda seda mitte korraldada, sest et ei ole sissetulekuid. Kalarand on niisama must ja korraldamata.

Mina arwan, et kui tahetakse Tallinnale wähegi Euroopa linna nägu anda, siis peab ka tema sissetulekuid suurendama ja sellepärast tuleks ka § 91 enne kui II lugemisele minna, komisjonis veel kord läbi arutada ja neid summased tuleks katsuma õiglasemalt ära jaotada. Esiteks ei ole see jaotus õiglane juba sellepärast, et osa linnade sissetulekust on maakondadele antud, ja teiseks, ei ole ta õiglane ka

linnade wahel. Meie näeme, et ühe wõi teise linna wäljaminekud on palju suuremad, kui tema wõrdlew' rahwahulk. Nii on Tallinna puhtad wäljaminekud kaks korda suuremad kui kõigi teiste linnade wäljaminekud kokkuwõetult. Ja sellepärast ei wõi seda jaotust ka rahwaarwu järele teha. Kõige selle põhjal mina leian, et enne kui II lugemisele minna, tuleks see seadusprojekt komisjoni tagasi anda selleks, et § 2 ja § 91 uuesti läbi kaalutaks ja walitsuse ettepanekus olew 50% tulumaksu linnade heaks uuesti sisse wõtaks, sest muidu linnad oma eelarwetega wälja ei tule.

Selle 50% eraldi sissenõudmist ei ole sugugi tarwis, sest seda wõib ju ka ühiselt riigi tulumaksuga toimetada, nii et see sugugi ei wõi põhjuseks olla uue jaotuse wiisi sissewõtmiseks.

Siis ma tahtsin weel ühe asja peale tähelpanu juhtida. Praegu linnad wõiwad wõtta korterimaksu. Rahaasjanduse komisjon asus selle maksu asjus eitawale seisukohale, nii et, wõib olla, see maks ka weel linna käest ära wõetakse. Kui see maks ka peakski jääma, siis on ta ikka kõige õiglusetum maks, mis praegu olemas. Kui keegi näituseks asub nüüd elama uude, hiljutiehitatud majasse, siis tuleb tal esiteks kõige kõrgemat üüri maksta, ja teiseks, tuleb tal ka korterimaks palju suurem, kui sellel, kes wanas odawas korteris elab. Käesolewa seaduseelnõu wastuwõtmisega satuks Tallinna linn weel halwemasse seisukorda, sest siis saab ta umbes 6 miljoni sissetulekut vähem kui see praeguse korra juures wõimalik ja ette nähtud on. Aastane tulumaksu summa on Tallinna eelarwes umbes 20 miljoni; uue jaotuse järele tuleks kõige rohkem 14 miljoni. Sellega jääks linnal sissetulek 6 miljoni vähemaks, mida jälle kusagilt katma peaks. Siis tahtsin ma weel üht wõrdlust tuua, nimelt et Riia linn saab riigi tulumaksust 100%, kuna meil käesolewa walitsuse poolt esitatud seaduskawa järele Tallinn saaks ainult 50%. Riia linn saab koguni rohkem tulumaksu kui riik, sest riik kannab weel maksu sissewõtmise kuld. Peale selle saab ka Riia linn ärimaksust sada protsenti. Tulumaksust jääb Riia linnale umbes 100 miljoni Läti rubla ja ärimaksust 120 miljoni, kokku üle 200 miljoni Läti rubla, mis meie raha järele wälja teeb ligikaudu 300 miljoni. Loomulik on siis, et Riia linna suudetakse pihutamana ja nägusamana hoida, kui Tallinna.

Saksamaa linnad saawad praegu 66% riigi tulumaksust ja nõuawad 75%. Euroopa linnad, kes on jõudnud endid hästi korraldada, on seda tulumaksu alusel teinud. Saksamaal on linnasid, mis enne sõda wõtsid kunni 285% riiklisest tulumaksust oma kasuks. Enne sõda ägasid Wene-maa linnad rahapuuduse all, sest neil oli ainult liikumata waranduste maks. Siis oli weel wähegi wõimalik liikumata waranduse maksuga läbi ajada, kuna nüüd see maks wõimatu wäikese protsendi linnade tuludest wälja teeb. Minu arwates on meie ülesanne wõimaldada elanikkudele maksusid, mida nad kannawad, oma linna korraldamiseks maksta. Sellepärast teen ettepaneku rahaasjanduse komisjonile ülesandeks teha selle seaduse § 2 ja § 91 esimese ja teise lugemise wahel weel kord läbi waadata, arwesse wõttes esimesel lugemisel tehtud soowiawaldusi.

G. Stackelberg (saks.): Das vorliegende Gesetzprojekt ist mit Befriedigung zu begrüßen. Es bedeutet fraglos einen Schritt vorwärts. Es wird eine Reihe von Verbesserungen zum bestehenden Gesetz über die Einkommensteuer vorgeschlagen, die auf keinen Widerspruch stossen können. Freilich bietet ein gutes Gesetz noch keine Garantie dafür, dass es auch in der Praxis gut angewandt wird, und in dieser Hinsicht wird das Finanzministerium noch viel zu tun haben. Der Apparat zur Erhebung der Einkommensteuer muss auf eine den berechtigten Anforderungen der Steuerzahler entsprechende Höhe gebracht und alle Willkür bei der Steuererhebung beseitigt werden.

Andererseits müssen auch im vorliegenden Gesetzprojekt noch Veränderungen vorgenommen werden, und wir werden bei der 2. Lesung entsprechende Anträge stellen, die ich heute bereits andeuten will.

Zum § 21 muss ich bemerken, dass ich bei meiner, schon bei der Budgetberatung ausgesprochenen Ansicht bleibe, dass das vorgeschlagene Existenzminimum zu gering ist. Ich würde für Reval, Narva, Petschur, Walk und Nõmme 60.000 und für den übrigen Staat 50.000 Mk. vorschlagen, wobei ich freilich einverstanden wäre, für Jungesellen den Satz von 30.000 resp. 20.000 Mk. bestehen zu lassen. Ferner bin ich allerdings der Ansicht, dass es nicht geboten ist,

alle Personen, die in bezug auf die Einkommensteuer steuerfrei werden, auch von allen Kommunalsteuern zu befreien. Ein Arbeiter auf dem Lande z. B., der 3 Kinder hat, wäre bei einem Einkommen von 86.000 Mk. von der Einkommensteuer befreit. Ein solcher könnte aber sehr gut für die Gemeinde herangezogen werden; doch würde ich in diesem Fall einer nicht zu hoch gegriffenen Personalsteuer unbedingt den Vorzug geben.

Zur Anmerkung 1 zum § 21 muss ich auf eine unnormale Seite des Gesetzes hinweisen: Sind Geschäfte, die zu öffentlicher Rechenschaftsablegung verpflichtet sind, an anderen derartigen Geschäften beteiligt, so tritt eine Kettenbesteuerung ein. Eine Bank finanziert z. B. eine Versicherungsgesellschaft, diese eine Fabrik, die Fabrik eine Anlage zur Beschaffung von Heizmaterial. Nehmen wir an, dass alle Unternehmen Aktiengesellschaften sind, die gut arbeiten und 25% ihres Gewinnes als Einkommensteuer zahlen müssen. Wieviel vom Gewinn der Heizmaterialbeschaffungsanlage bleibt dem Aktionär der Bank übrig, der doch der eigentliche Inhaber ist? Daher werde ich zur Anmerkung I einen wie folgt lautenden Zusatz beantragen: „Einkommen, die ein zur öffentlichen Rechenschaftsablegung verpflichtetes Geschäft aus anderen derartigen Unternehmen bezieht, die bereits besteuert worden sind, unterliegen nicht der wiederholten Besteuerung.“

Zum § 24 würde ich vorschlagen, den Gemeindekommissionen nur die Zusammenstellung der Listen der Steuerzahler, die Einsammlung der Listen und den Empfang der Steuern zu überlassen, die Einschätzung aber direkt den Bezirkskommissionen zu übertragen. Die Gemeinden haben in der Mehrzahl der Fälle, gar nicht die Kräfte, um die komplizierte Arbeit der Einschätzung zu verrichten.

Im § 41, meine ich, müsste präzise ausgedrückt sein, dass die landwirtschaftlichen Unternehmen ebenfalls zum allgemeinen Termin die Angaben einsenden müssen, und zwar 1. Februar für das letzte abgeschlossene Wirtschaftsjahr. Der gegenwärtig praktizierte Modus, dass der Landwirt zum 1. Juni seine Angaben macht, ist undurchführbar, denn in einem Monat ist es undenkbar, einen Buchschluss zu machen. — Die mittlere Norm, die für die landwirtschaftlichen Betriebe festgesetzt ist, die keine Deklaration einsenden, müsste endgültig von

der Regierung festgesetzt werden. Das Hauptkomitee ist zu sehr Partei in dieser Frage. Notwendig ist es, dass die Höhe der mittleren Norm für das verflossene Wirtschaftsjahr vor dem 1. Januar bekanntgegeben wird.

Der § 50 ist in der vorliegenden Fassung unannehmbar. In der ganzen Welt gilt als Axiom, dass alle Beamten, die mit der Einkommensteuer etwas zu tun haben, sich eidlich verpflichten, strengste Diskretion zu beobachten. Hier aber hat jeder Staatsbürger das Recht, die Einkommen aller seiner Mitbürger zu kontrollieren.

Wir werden für Annahme des Gesetzesprojektes in I Lesung stimmen.

J. Piiskar (is.): Praegumakswa tulumaksuseaduse kohta on juba ammu otsusele jõutud, et temas väga suured puudused on ja et ta ei rahulda moodsa maksusüsteemi nõudeid. Seda küsimust puudutas omal ajal ka rahaminister, jõudes samale otsusele ja lubades lähemal ajal esineda mõnesuguste muudatuste ja parandustega. Nüüd on need muudatused käes. Neid arutades tekib küsimus: kas suudab käesolev muudatuste eelnõu seaduse puudusi kõrvaldada? Pean ütleva, et ta minu arvamise järele seda kaugeltki teha ei suuda. Siin on küll mõned küsimused teisiti lahendatud, on isegi mõned paremused sisse toodud endisega võrreldes, kuid kardinaalpuudused on kõrvaldamata jäänud. Alale on jäänud endine siht: suurem osa maksukoormast just vaesemate kihtide peale veeretada ja vähem tähelepanu nendele kihtidele, kes maksujõulisemad. Ma tahan ütelda, et seda põhimõtet on isegi laiendatud, teatawates osades edasi arendatud.

Kõige pealt oli üldine kaebtus, et maksu alt waba tulumäär, wõi niinimetatud elatismiinimum on liig wäike. Kui nüüd waatame käesolewat eelnõu, kus elatismiinimum Tallinnas ja mõnes teises linnas, kus elamiswõimalused raskemad, kunni 30.000 margani, mujal aga kunni 20.000 margani on tõstetud, siis peab tähendama, et ka see on liig wäike. 30.000 margaga aastas ei saa perekonnainimene Tallinnas kuidagi ära elada, sellest ei jätku üksikulegi inimesele korralikuks elamiseks. Tõsi küll, perekonnainimestele jätetakse weel teatawad summad laste pealt maksuwabaks: Tallinnas ja mujal, kus elukallidus suurem, 15.000 marka, teistes kohtades 12.000 marka iga lapse

jaoks. Kuidas saab aga 15.000 margaga Tallinnas last kasvatada, pealegi selles elueas, kus tema koolitamine suuri kulusid nõuab ja palju enam, kui terve selle summa ära tarwitab? Nii siis ei ulata need elatishinnad, mis käesolevas eelnõus maksuwabaks jäetud, ka kõige maksimaalsemaid võimalusi arwesse wõttes elamiseks. See selgub ka, kui waadelda neid kirjutusi, mis sel puhul on awaldatud, muuseas näituseks ühe kodanlise härra, nimelt wannutatud adwokaadi abi Aleksander Kanni omi. Härra Kann jõuab oma raamatus tulumaksu kohta samasugusele otsusele. Ta wõtab aluseks rahaministri kawatsuse tulumaksuwaba elatishinnamini suurendada 50.000 margani, ja leiab ka siiski, et see kaugeltki elunõuetele ei wasta, ja seab oma poolt üles summa, mis ulatab praeguse kursiga 150.—180.000-ni. Härra Kann rõhutab seda sõnasõnalt kirjutades: „Ei ole üldse mõtet väikeste sissetulekute pealt tulumaksu wõtta, sest et see on kahjulik tulumaksu korralikule läbiwiimisele. Ta takistab suuri salaärimehi ja hangeldajaid maksu alla panna, olgugi, et need üksinda paartuhat väikest tulumaksu maksjat üles kaaluwad, ja ta ei lase maksuinspektorit maksustamiseks tarwilikka materjaale koguda.“ Sedasama wõib ka ütelda praeguse eelnõu puhul. Maksuinspektoritel on ja jääb nimelt wäga palju tegemist väikeste maksude sissenõudmisega, nii et neil lihtsalt aega ei jää suuremate maksu maksjate tulusid omalt poolt kontroleerida, kas neil mitte rohkem sissetulekuid ei ole, kui nad ise üles annawad. Kui nüüd sellest küljest praegu kõnealolewa seaduseelnõu peale waadata, siis ei muuda ta sennist olukorda pea sugugi selles osas, ikkagi jääb terwes ulatuses püsima väikeste maksu maksjate tulude kontroleerimine ja sissenõudmine, kuna suuremate maksu maksjate jaoks aega wähe üle jääb.

Siis on weel sisse wõetud wahetege mine palgatulu ja kapitalitulu wahel, see tähendab, nende tulude wahel, mis kapitali töölerakendamisest saadakse. Palgatuludest lubatakse maha arwata 20%, kuid isegi siis, kui kõik need võimalused arwesse wõtta, isegi siis ei ulata palga saaja maksuwaba tulu elatishinnamini. Selles osas peaks seaduseelnõu komisjoni tagasi antama, kui seda aga mitte ei tehta, siis tuleb wastawate parandustega esineda teisel lugemisel.

Mis puutub tulumaksu tabelisse, siis on siin protsentide määramise juures sil-

mas peetud seda, et igal võimalikul wiisil tulumaksu progressiooni pehmen dada. Kõige esimeses seaduses, mis Wabariigi Walitsuse poolt maksma pandi sellel alal, määrati tulu pealt, kui see ulatas üle 10 miljoni marga 66%. Nüüd on niikaugele jõutud käesolewas eelnõus, et tuluosa pealt, mis üle 5 miljoni kõigest 36% wõetakse. Kui seda harilikult protsendi peale ümber rehkendada, siis tuleb kõigest 25% 5-miljonilise tulu pealt. Nõnda wabastatakse tuntawalt maksu alt suured kapitaalid, ja wõetakse maksu wiimase peensuseni sellelt, kellel teenitud palgast wacwalt elamiseks jätkub, kelle palk isegi alla elatishinnamini. Kui komisjoni aruandja siin tähendas, et olukord sarnast maksustamist nõuab, siis ei leia meie seda õiglase olewat, et miljonilise tulu pealt ümmarguselt wõetakse ainult 16% ja teiselt poolt elatishinnamini wäiksemgi sissetulek maksu alla pannakse. Selle seaduseelnõu järele on tulumaks ikkagi isikuumaksuks jäänud, mitte aga maksuks tulude pealt sõna otsekoheses mõttes. Otsekohene tendents selles seaduses on, et suurema tulu saajaid maksust wabastada ja teeniwaid inimesi maksudega koormata.

Kui meie waatame § 41 märkus 4., siis leiame seal isegi niisuguse märkuse, et maksja wõib tema poolt põllumajapidamisest saadud tulu üles andmata jätta seda sisseantawal teatelehel wastawalt ära tähendada. Selle järele määratakse tema tulu kindlaks keskmiste normide järele, mis iga aasta kohta seaduses ettenähtud wiisil kindlaks määratud. Rahaajanduse komisjonis rõhutasid põllumeeste esitajad ühel häälel, et see olla ainukene maksustamise wiis, mis nendele wastuwõetaw on. See on aga sellele paragrahwile just wäga halvaks attestatsiooniks, nimelt selles mõttes, et põllumehed, kes harilikult on käte ja jalgadega maksude vastu, leiawad, et sellel teel nemad paigutatakse wäga soodsasse seisukorda, see tähendab, et nende pealt on maksud wiidud äärmiselt wäikese normi alla. Walitsus on kawatsenud keskmised maksustamise normid üksikute kohtade ja maakondade wiisi wälja töötada. Aga kui arwesse wõtta hulke majapidamisi, mis wäga mitmesugused on, siis peab ütlema, et keskmised normid tehakse niisugused, mis ei ole mingisugused keskmised normid, waid igatahes minimaalsed ja loomulikult siis nende, selle minimaalsete normidega, wabanewad maksust need, kes teistsuguse korralduse

tõttu maksu oleks pidanud maksuma ja seda ka rohkemal määral. Kui meie waatame aga teisi maksualuseid, näituseks ametnikka, siis on sunnitud need esinema deklaratsiooniga. Kui nemad palga saavad, kas wõi riiklisest asutusest, siis wõetakse maks wiimse pennini. On küll öeldud, et rahaministeeriumil on õigus wabastada maksu deklareerimisest, kelle tulud läinud aastal mitte üle 30.000 marga aastas ei ulata. Kes aga 5—6000 marka palka saavad ei kuulu mitte selle alla, juba sel põhjusel, et paragrahw 21 ei ole mitte tähendatud see osa, mis lapse ülespidamiseks läheb. See wõib maksimum olla kuni 5000 marka kuus. Tähendab, ametnikka kohustatakse deklaratsiooni andma, kuid põllumehed aga, kellel wõiwad mõnikord suured sissetulekud olla, kui mõni on sisse seadnud omale suure seakaswatuse wõi midagi muud, need jäetakse deklaratsioonist wabaks ja maksustatakse keskmiste normide järele. Kes aga oma oskamatus ehk mõnel muul tingimisel ei ole saanud mõnda majapidamiseharu niisama wälja arendada, kannatab selle all, sest keskmine norm ei wasta tema tuludele. Selles osas on igatahes suur samm edasi jõutud, tulumaksu korwaldamise suhtes põllumajapidamises. Edasi on samal wiisil püütud wastu tulla ka kapitaalide maksudest wabastamisele ja jällegi on selle asja otsustamisel, nende kapitaalide omanikud asetatud paremasse seisukorda, kui palgalised. Paragrahw 65. öeldakse, et kõik asutused (ka riiklised) ja isikud, kellele üle 10 ametniku, teenija wõi töölise, kes vähemalt kuu aja peale palgatud, on kohustatud igal palga wäljamaksmisel kinni pidama teatawa protsendi, mis iga aasta kohta rahaministri poolt kindlaks määratakse.

Teataw protsent palgast peetakse awansina tulumaksu arwel kinni, tähendab, tuleb tulumaksu ette maksta ja nii peawad maksuma ka need, kes wõib olla pärast, kui nad deklaratsiooni esitawad ja näitawad palju neil perekonnas inimesi on, üldse tulumaksu alla ei kuulu. Nende käest wõetakse aga siiski juba ette teatud osa tulumaksu ja sellega vähendatakse nende isegi wäikest sissetulekut, rääkimata nendest sekeldustest, mis see sissewõtmine iseenesest teeb. Selle peale raiskab inimene nii mõnegi tööpäewa ära, ja peab seda weel tagasi nõudma hakkama. Kellel sellest siis lõpulikult kasu on, seda ei ole kusagil keegi ütelnud. Kui meie waatame aga seda seadust, mis 1920 a. maksuma

pandi, mille parandus on õieti praegune seadus, siis leiame, et seal on paragrahwid, 65—75, mis räägiwad maksu ette kinnipidamisest. Seal ei ole mitte wõetud ainult teenijad, waid seal on ka § 68 ja 69 näha, kus kõneldakse, et ka kapitaalide mahutamise saadawate tulude pealt peetakse kinni tulumaksu arwel 10%. Nüüd esitatud seaduseelnõust leiame aga märkuse, et §§ 68 ja 69 kaotatakse ära. Tähendab, tulumaksu awansina ettewõtmine ja kinnipidamine oli maksmas ka kapitaalide kohta, kuid nüüd on see maksuma jäetud ainult palgasaajate kohta. Minu arwates oleks õiglasem olnud siin wastupidiselt talitada, Arwesse wõttes kõiki neid sekeldusi ja raskusi, on selge, et tegelikult pole wäikestele tulumaksu maksjatele kergendus tehtud, waid otse wastupidi. Oleks järjekindel olnud, kui oleks wabastatud kõigist neist sekeldustest wäikse maksu maksjad, keda see maksuwõtmine juba nii kui nii ülearu tülitab ja oleks maksuma jäänud need paragrahwid, mille järele oleks wõimalik maksu ette wõtta sealt, kus teda wõimalik wõtta on ja nimelt kapitaalide pealt. Ma ei tee praegu mingisugust ettepanekut, waid tähendasin juba, et kui see seadus komisjoni tagasi antakse, siis tuleks ta uuesti läbi waadata ka neis osades. Kui teda aga mitte komisjoni ei anta, siis jääb teisel lugemisel paranduste tegemise wõimalus.

M. Martna (sd.): Austatud Riigikoosseis liikmed! Riigikogu liige Uesson tõi siin minu arwates väga tähtsaid asju tulumaksuseaduse suhtes ette. Meie rahaministeerium on läinud wälja sellest põhimõttest, mis ka teistes maades maksab, et üks osa tulumaksust läheb otsekohe riigikassasse riigi tarwitada ja teine osa tulumaksust, mida kogukonnad kas ise wõi walitsuse aparaatide läbi sisse nõuawad, jääb kogukonnale. Kui meie aga selle süsteemi juurde jääme, mida käesolew seaduseelnõu sisaldab, siis wiskame kogukonna tulumaksu osa ka üldisesse kassasse, kus ta, mõne arwates, küll väga demokraatlikult, millel aga demokraatiaga midagi tegemist pole, ära jaotatud saab. Demokraatia mõte on rohkem detsentraliseerida, mitte aga tsentraliseerida, nagu see praegu sündima näib. Kui see maksuosa, mis kogukondadele saama peab, üldisesse kassasse wõetakse ja ühetasaselt jaotatakse, siis ei oleks kogukonnad mitte tegewuswabad, ehk nad on sunnitud oma elanikka sarnaste maksu-

dega koormama, nagu hiljuti Tallinna wolikogu maksjatele pearaha peale pani, mis kuidagi õigustatud ei ole. Pearahastüsteemi järele on igaühel maks ühesugune, olgu maksja rikas või waene. See tuleb sellest, et linnawalitsusel ja kogukonnal pole oma maksuõigust, mille läbi oleks võimalus maksuõigust korraldada sissetulekumaksu näol. Saksamaal lisasid kogukonnad riigi poolt võetavale sissetulekumaksule oma maksu juurde ja nimelt omalt poolt määrates, kui kõrge see pidi olema, see on kogukonna waduste järele suurendada ehk vähendada. Berliini 36 kogukonnal oli peaaegu igalühel oma maksukõrguse protsent, ja jõukamad kogukonnad, nagu näituseks Scharlottenburg, Holensee, Wilmersdorf, Schöneberg ei võtnud mitte nii kõrget maksu, nagu näituseks Bixdorf, Lichtenberg ja teised waesemad kogukonnad, mille läbi nad omale elanikka juurde tõmbasid. Niisama on ka lugu Shweitsis, näituseks Zürichis on oma — Baaselis jne. oma maksud ja korraldused, iga kogukond ajab oma asju iseseiswalt. Kui waesemad kogukonnad oma eneste sissetulekute oma tarwilikka kulusid ei suuda katta, siis on neil seadustes ettenähtud piirides õigus kantoniwalitsuse ja Bund'i kassast toetust saada. Aga keegi ei mõtle seal kogukondade sissetulekumaksu ühesisse võtta ja üldiselt ära jaotada, nagu rahaasjanduse komisjon meil soovitab. Komisjoni aruandja rõhutas, miks peab siis Sindi kogukond saama rohkem, kui näituseks teised kogukonnad, kus Sindi wabriku sarnaseid tööstusettevõtteid mitte ei ole. Ma ei tea, kuidas lood Sindis tõepoolest on, kuid usun, et seal wäljaminekud suuremad on kui mujal. (A. Jürman (põl.): Ei ole mingisuguseid suuremaid wäljaminekuid.) Noh, siis ei seisa see wabriku kogukonna walitsus oma ülesande kõrgusel. Kuid meie võime Tallinnat võrrelda Sindiga. Teie ei saa ju, härra Jürman, sellele vastu waielda, et Tallinn maksab ka rohkem sellest osast tulumaksust, mis riigile läheb, millest näituseks ka Petseri ja Lihula oma koolide ülewälpidamiseks abi saawad. Minu arwates oleks parem kui omawalitsuse asutused rohkem iseseiswale alusele asuwad, mille järel neil oma eelarweid on võimalik suurema wastutustundega kokku seada. (A. Jürman (põl.): See kõik on ühendatud. Ei ole eraldi kogukonna ega riigi osa.) Teie, härra Jürman,

wast seletate seda mulle pärast, kui ma oma seletuse juba andnud olen. Praegu ei saa ma Teie seletust ära kuulata. Võib olla, Teie seletate pärast. Minu arwates on tulumaks lahutatud: üks osa, mis riigikassasse läheb ja teine osa, mis maakondade, waldade, see on kogukondade kassuks läheb. Mis sel kombel Tallinna osaks langeb, ei ulata selle linna paratamata kuldade katmiseks, sest need on wõrdlemisi suuremad, kui teiste kogukondade kulud. Linnapea härra Uesson tähendas siin juba wäga õieti selle peale, et sellega ei ole võimalik näituseks Härjapea jõge puhastada ega korraldada, või muud sellesarnast teha. Minu arwates on paratamata tarwis, et kogukonnad omi sissetulekuid ise korraldavad, määravad ja nende tarwitamise üle walwawad. Ainult selkombel on neil võimalik ise oma eelarweid kokku seada. Nõnda wõiwad paremini juhutatud kogukonnad oma parema asjaajamisega teistele ceskujuks saada ja teisi järele tõmmata. Ei ole näituseks ununud, kuidas enne sõda Tallinna sadama sissetulek ära võeti ja Wene keisririigi kassasse saadeti. Tallinn pidi oma wähesest sissetulekust uulitsaid parandama, mis näituseks sadamast kaupade weoga ära lõhuti, kuid mitte sadama sissetulekute arwel, sest need juhiti, nagu tähendatud, Wene riigi üldisesse kassasse. Kuid Tallinna kuldadeks midagi tagasi ei antud. Sellepärast ongi meie uulitsad, wabandage, minule on nad ikka weel uulitsad praegugi weel, nii halwad, linnal ei olnud tarwilikku võimalust neid parandada. Ja kui meie nüüd linna sissetuleku asja ise mitte paremini ei korralda, siis on raske paranemist loota. Linnapea härra Uesson nimetas sellega ühes ka korterimaksu. Ma arwan, et näituseks Narwas ja Sindis ei ole mitte nii suurt korteripuudust kui Tallinnas. Tallinnas walitseb iseäraline, iseäranis tuntaw korterikitsikus. Ja oleks arusaadaw, et need, kellel õnneks korter on, korterimaksu maksaksid selleks, et linnal võimalikum oleks korteriolude parandamiseks rohkem teha kui ta senni on teinud. Ja see maks peaks sellepärast ainult korteriolukorra lahendamiseks minema. Läheb aga korterimaksu summa ka riigikassasse, siis ei saaks linn seda seks otstarbeks mitte tarwitada. Mis puutub tulumaksu protsendi alandamisesse sissetulekute pealt, siis tunnen ma kaasa, et vähemate sissetulekute maks on alandatud, aga mitte nõndasama ei tunne ma sellele kaasa, et ka suuremate sissetulekute tulumaks on alan-

datud! Wõib ju olla, et 66 % kõrge oli, ja et need, kellel suurem sissetulek oli, seda eriti maksukõrguse pärast warjasid. Ja warjamine oli seda hõlpsam, sest ametkohad olid tööga üle koormatud väikse maksumaksjate asjus, nii et sellest suurt tulu ei olnud. Härra rahaminister arwab, et vähema taksi juures sissetulek mitte vähem olema ei saa.

Ma toetaksin siiski eelkõneleja Piiskar'i arwamist, et suuremate sissetulekute peal maksuprotsent suurem olema peaks. Pean veel juurde lisama, et see protsent niihästi Soomes kui ka Shweitsis madalam on kui meil. Missugusel põhjusel, seda ma ei ole uurinud. Soomes on kogukonna sissetulekumaks teistmoodi takseeritud. Meie riigikassa warandusliselt waene seisukord õigustab 36 % wõtmist nendega wõrreldes. Selle juures tuleb mul meelde, mis komisjoni aruandja härra Kukk sissetulekumaksu kohta üldse tähendas, nimelt et otsekohesed maksud meil hästi edenewat. Mina aga seesugust edenemist mitte ei näe. Ei ole ainustki uut otsekohest maksu juurde tulnud. Tulumaksuseaduse parandamine on soowitaw, aga et see parandamine otsekoheste maksude summat suurendaks, seda meie mitte ei näe, ehk kui, siis ainult kaudsel teel, see on — kui maksuwõtmise aparaat selle läbi odawamaks muutub. Rahaministeerium katsus ka wana pärandusmaksu seadust parandada ja kuulda on, et rahaministeerium pärandusmaksu seadust põhjalikult parandada mõtleb. Meie kuuleme seda heameelega, sest me näeme selles oma pealekäämist mõju. Aga Riigikogu kodanline enamus hääletas, nagu meie teame, wana pärandusmaksu parandamise katse hundiauku ja minul ei ole mingit põhjust eeldada, et seesama enamus rahaministri poolt ettepanewat uuen-datud pärandusmaksu seaduse wastu heldemeelsem olla tahaks. Ma kordan, et seegi seadus hundiauku hääletatakse, ja seda julgemalt, mida parem ta on. Meie saame selle seaduse poolt olema, kui ta wähegi meie nõudmisi täidab. Mis eelkõneleja Stackelberg siin ette kandis, on suuremalt osalt õigustatud ja tuleks teoks teha. Kuid ma ei taha selle juures peatada, sest sellest asjast, nimelt maksuwaba sissetuleku piiri tõstmisest 50.—60.000-ni, kõneleb II lugemisel meie rühmaseltsimees. Mis 20-protsendisse puutub, mis palga sissetulekust maha arwatakse, siis nõuab ka see parandust, sest see 20 % on kõigil palgasaajatel ühesuurne arwatud. Palga-

saajatel ei ole aga mitte ükskõik, kas nad 5000 wõi 20.000 marka kuus palka saawad. Minu arusaamise järele peaks mahaarwamise protsent vähemate palkade juures suurem, suuremate juures aga väiksem olema. Tingimata tuleks wahet teha ka palga sissetuleku ja äri wõi kapitali sissetuleku wahel. Mis puutub põllumeeste tulumaksu keskmisesse normisse, siis on eelkõneleja rkl. Piiskar wäga õieti selle peale tähendanud, et see keskmise normi määramine teataw preemia on põllumeeste sissetulekute juures. Tõesti, see on teatawal määral põllumeeste sissetulekute maksuwabaks jätmise! Missugune peab keskmise norm olema? Ma wõtan selgituseks ühe näituse. Üks põllumees saab 1000 marka puhast sissetulekut, teine aga 3000 marka. Keskmise norm oleks siin 2000 marka. See norm on kõige suurem ülekohus selle wastu, kes kõigest 1000 marka puhast sissetulekut saab. (A. Jürgenstein (rhw.): Mispärast ta on nii rumal.) Härra Jürgenstein, selle üle wõib Jumala juures kaebtust tõsta, kuid ma arwan, et ka see ei aita mitte. Maksuwõtja peab ju sellega rehkendama, kuipalju üks oma rumaluse ja teine oma tarkuse juures sisse wõtab. Kui Tõistre Aadu nii rumal on, et ainult 1000 marka sisse wõtab, aga Üleoja Juhan 3000 marka, siis ei ole meil mingisugust juriidilist õigust Aadu käest 2000 marka sissetulekut wõtta. Nii oleks keskmise norm karistuseks nendele, kelle sissetulek wäike ja preemiaks neile, kes suuri sissetulekuid saawad. Keskmise norm peab niisugune olema, et maksimuma ja südametunnistust waewama ei hakkaks, see tähendab, et ta ka kõige vähema sissetuleku saajale õiglane oleks. Nüüd on aga seisukord niisugune, et Läänemaa põllumees, kes õige halwasti oma maad on harinud ja harib, keskmise normi määramisel mõõdupuuks saab. Sarnane keskmise norm on preemia neile põllumeestele Liwimaa osas, Lõuna-Eestis ja mujal, kes oma tehniliste abinõudega ja teadmiseega oma sissetulekut 10 kummi 100 korda wõiwad suuremaks ajada, kui see teistel wõimalik on. Keskmise normi suhtes tuleb see seadus tingimata muuta.

See oli kõik mis ma esimesel lugemisel tahtsin kõnelda. Toetan Riigikogu liikme Uessoni ettepanekut, et see seadus esimesel lugemisel wastu wõetaks. Nende punktide uuesti läbiwaatamiseks ja läbi-kaalumiseks, mille peale siin on näidatud,

tuleb see seadus waheajal komisjoni anda.

Rahaminister G. Westel: Wäga austatud Riigikogu liikmed! Täna sel koosolekul Riigikogu liigete Uesson'i ja Stackelberg'i kõnedes awaldatud üksik-asjaliste paranduste juures ei ole mul täna põhjust kõnelda, sest et nad il lugemisel nii kui nii arutusele tulewad, kus ma Wabariigi Walitsuse seisukohta woin awaldada. Mis rkl. Piiskar'i kõnesse puutub, siis tuletab see mulle jällegi meelde, kui tänamata ülesanne täidesaatwale wõimule on maksude määramine ja maksude sissenõudmine. Kuigi teatawatel ajaloolistel liikumiste aegadel waimustuse hoos paljud kodanikud mitte üksi oma elu kaalu peale ei pane, waid kogu oma warandused ära annawad, siis muutub see, kui ta teatawaks permanentseks kohustusse tehakse, wastikuks. Ma arwan, et igal inimesel, kes poliitika alal tegew on, peab teada olema, et kui opositsioon hakkab kriitikat awaldama, siis tungib ta peaaesjalikult maksudealale. Ei ole ühtegi maad olemas, see oli juba endistel aegadel, kus maksude pärast ei oleks mitte opositsiooni tehtud. Wanades eelparlamentlistes riikides, ei ole liikumised tekkinud mitte niipalju poliitilise surwe kui maksu surwe pärast. Parlamentlisel ajajärgul on paljud kabinetid selle tagajärjel pidanud oma kaela murdma. On loomulik, et see ka Eestis teisiti ei wõi olla. Woin tähendada, et peaaegu igal Riigikogu koosolekul on opositsiooni poolt toonitatud ja seletatud, et meie maksupoliitika rõhub iseäranis waesemaid kihte. Mul on mitu korda wõimalus olnud näidata, et see just mitte nii ei ole. Alati on kõne all olnud otsekoheste ja kaudsete maksude wahekord, misjuures on tähendatud, et kaudsed maksud on suuremad kui otsekohesed. Rahwa waesemate kihide peal lasuwad iseäranis kaudsed maksud, tollid ja aktsiisid, kuid tegelikult wõetakse Eestis 98% aktsiisimaksust ainete pealt, mis ei kuulu mitte esimese järgu tarbeainete liiki.

Tahtsin lähemalt kõnelda, kuidas meie tollidega lood on. Ma olen mitu korda toonitanud, et meie tollid on nõuete järele wäga peenelt kategoriseeritud. Seda wõib näha igaiüks, kes meie tollitariifi waewaks on wõtnud läbi waadata. Tuletan siin meelde, kui palju rahulolematust ja opositsiooni sünnitas püülijahu toll. Ma ei olnud siis küll siin, kuid lugesin seda ajalehtist. Samal põhjusel ei saanud ma ka

elarwe arutuse puhul sõna wõtta, sellepärast pöördun nüüd paari sõnaga selle tolli juurde tagasi. Tollide määramise juures on meil kolm momenti mõõduandwad: 1) fiskaalne moment, 2) meie tööstuse praegune seisukord ja 3) waluta küsimus. Fiskaalses mõttes on meil tollid, nagu tähendasin, tarbeainete tarwilikkuse järele peenelt ära kategoriseeritud, nõnda et hädatarwilikud ained tollita ja luksusaained tolli alla käiwad. Teisest küljest on meil hulk wabrikuid ja majanduslisi ettewõtteid, mis teatawate olude sunnil endistel aegadel on tekkinud ja moodustawad eneses suure osa rahwa warandusest. Olude tõttu on meil momentaalselt raske konkureerida wäljamaaga. Selles mõttes oleks tungiwalt tarwis kaitset anda neile ettewõtetele, et nemad wõistluses mitte täiesti alla ei jääks. Woin öelda, et ma isiklikult ei ole mitte kaitsetollide poolehoidja, kuid olude sunnil ei saa ma sellest mööda minna. Praegune tarbeainete kallidus ei olene mitte ainult maailmaturu konkurentsist, waid iga maa ostuwõimalusest. Kui teatawa maa raha ostujõud langeb, siis ei aita ka wabawõistlus elukalliduse kerkimise wastu. Sellest kolmest seisukohast wälja minnes on alaliselt katsutud reguleerida meie tollisid. Üks niisugustest tollidest, mis mitte wäga kõrge ei ole, on püülijahu toll, 1921 a. jooksul toodi meile sisse 707.000 puuda püülijahu, mis ligi $\frac{3}{4}$ miljardi Eesti marka wälja teeb. Igaüks wõib aru saada, et kui sarnane sissewedu takistamata edasi kestab, kuidas see meie rahakursi peale mõjub, kas suudame edaspidi oma kursi pidada, mis $1\frac{1}{2}$ a. jooksul suurte pingutustega oleme teinud. Püülijahu ei kuulu mitte I järgu tarbeainete hulka. Teda ei tarwita mitte waesed, wast just maksujõulised klassid. Kui suhkru toll on 4 marka, siis wõib ka jahu toll 4 marka olla. Kõnelejate poolt sai rõhutatud, et selle tolli läbi meile jahu sissewedu üldse keelatud olla. Meil on wõimalus teri ilma tollita sisse tuua ja neid wõib jahwatada, mille jaoks meil ka weskid olemas, sellest ripuwad meie tööolud ära. Härra Johanson'i ja Püüman'i poolt oli tänases päewakorras arupärimine, et mis kawatseb walitsus tööpuuduse kohta ette wõtta Narwa Kreenholmi wabrikus, sest et tööpuudus on Narwas suur. Ma arwan, kui meie midagi ette wõtame oma tööstuse suurendamiseks, siis wähendame ka tööpuudust. Muidugi mõista on see seisukoht, mille wastu wõib waielda, kas ta õige,

wõi wale on. Mina isiklikult leidsin, et meie tulewiku rahapoliitilisest seisukohast wälja minnes tungiwalt tarwilik on seda tolli läbi wiia ja olen seda ka kaubandus-tööstusministeeriumiga kokkuleppel teinud. Selle wastu wõib waielda ja see on seisukoht, kuid teine asi on mida ma ajalehest lugesin ja mida ma siin ette toon. Nimelt härra rkl. Martna on eelarwe puhul oma kõnes järgmist lauset tarwitanud, mida ma stenogrammist leidsin: „Meie mõjuwatel isikutel olewat lähedalt sugulasi, kellele niisugune toll mitte kahjulik ei ole...“ See on juba harjunud eestiline kahtlustamise wiis, sest siin peituwad süüdistused, nagu oleks minul mingisugust omakasu olnud, et mul sugulased weskiomanikud, kellele ma kasulik oleks wõinud olla. Waadake, mul ei ole ühtainustki sugulast, ei möldrite, ega weskiomanikkude hulgas, ei ole neid olnud ka minu esiwanemate seas. Ma wõin teile ütelda, et mina ei ole weel kunagi midagi teinud kellegi mõju all. (Paremalt poolt: Aga kõik möldrid ilma erandita on maaliidu rühmast! Müra ja naer eriti keskel. Wahelhüüe iseseiswate sotsialistide rühmast.) Mis teie ütlesite? Mina ei ole tegutsenud walitsuses ei põllumeeste wõi maaliidu, ega mõne muu erakonna käsul, waid olen toimetanud iseseiswalt Eesti seisukohalt. (Paremalt poolt: Iseseiswast sotsialistide parteist! Naer.) Ma tahaksin weel kord ütelda, ärge pange seda sugugi naeruks, ma tunnen härra Martna't kui wana Eesti seltskonna- ja poliitilist tegelast, olen alati temast lugu pidanud ja mulle ei ole iialgi meelde tulnud teda, tema poliitiliste tõekspidamiste pärast kahtlustada ja ei usu, et tema seda sihilikult oleks teinud. Ma loodan igatahes, et härra Martna ise ka samas seisukohas asub, ja Riigikogule seletab, et ta walesti informeeritud on olnud. Kui aga tema tõesti sellel arwamisel on, et tema süüdistused põhjendatud on, siis palun igatahes, et ta juba tõendawad materjaalid ette toob. Mis puutub nüüd härra Piiskar'i kõne teise osasse, kus tema näitab, et praegune tulumaksuseadus on jällegi maksma pandud waeste inimeste koorimiseks ja rikaste wabastamiseks tulumaksude maksimisest, siis arwan ma, et kõik Riigikogu liikmed kõigist määrustest, mis siin eelnõus on, wõiwad wälja lugeda, kuipalju see wäide õigustatud on. Meie ei saa

mitte, kõigeparema tahtmise juures, niisuguseid maksusid peale panna, mida meie pärast kätte ei saa. Iseäranis meil Eestis, kus meie nii äärmiselt ilma kapitaalideta oleme, kui meie ka 100 miljoni sissetuleku peale 90 % tulumaksu paneks, siis ei saaks meie, sellega muud midagi kätte, kui häwitaks oma kapitaalised ettewõtted ja peletaks kapitaalid eemale. Kuid ma räägin sellest tänašest küsimusest Narwa wabriku kohta. Wõin ütelda, et üks kõige suurematest puudustest, mis pärast Narwa wabrik töötada ei saa, on, et tal nii wähe kapitaali on, et ta selle abil midagi ära teha ei suuda. Meie wõiks oma suurte kapitaali maksudega sarnaseid ettewõtteid niikaugele wiia, et nad sunnitud oleksid kinni jääma. See ei ole mitte rahaministeeriumi seisukoht, et ühel ehk teisel wiisil kapitalistid hoida. Ainuke mõte seisab selles, et meie peame enesele enne kapitaali looma, siis wõime ka kapitaalilt maksu wõtta.

See on kõik, mis mul täna ütelda on, sest ma arwan, et II-sel lugemisel, kus üksikasjalised ettepanekud tulewad, on mul ka weel sõna wõtta.

M. Martna (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Iseenesest mõista ei ole mul wõimalik mingisuguse erimaterjaaliga teatud asja kohta esineda. Kui ma seda mõtet awaldasin, siis ei olnud selles midagi eestilikku. Ma arwan, härra minister, et Teil, kui ka kõigil teistel Riigikogu liikmetel teada on, et niisuguste seaduste wastu juba õige kaua teistes maades wõideldud on. Teie mäletate, et Saksamaal n. n. „Ausfuhr Prämia“ wastu wäga kirkuliselt wõideldi, mis õieti sama laadi oli. Seal näidati ära, et need preemiad muud midagi ei olnud, kui armuand agraarlastele. — Meil pandi uus tollimaksuseadus üks, kaks, kolm maksma ministrite poolt, kuna see seadus Riigikogus ette pidi tulema. Ma ei mõista härra Westel'i poolt ettetoodud wäiteid põhimõtteliselt mitte hukka, ma saan küllalt aru, et mingisugused kaupade sisseweo kulud margakursi hoidmise ja tõstmise suhtes tarwilikud on. See ei ole mitte ainult üldiselt tähtis, waid eriti ka tööliste seisukohast waadates ei ole kaugeltki ükskõik, missugune wäärtus ja ostujõud meie rahal on. Et meie rahaminister isiklikult suurmöldritega ühenduses oleks, kes sellest kasu oskavad saada, seda ei ole mina mitte ütelnud, ja ma usun tema kinnitusi hea meelega. Kuid kui härra rahaminister niisuguse määruse maksma paneb, siis on sellel ka oma „teine

külg", nimelt see külg, et ettevõtlikud ärimehed sellest enestele kapitaali luua oskavad ja et nende profiit tarvitajate taskust tuleb. See ei ole mitte saladus ja meie uues riigis on see ka enam-wähem arusaadaw, eriti seda silmas pidades, et meie „äriilm“ mitte kes teab kui rikas oleks, nii et selle üle ennast sugugi ärritada ei tarwitseks.

Kui siin, mitte üksi selle, waid ka teiste asjade juures ette on toodud, et meie walitsuse ringkondades põhimõte maksab: ennast rikastada — siis on arusaadaw, et just niisuguste ringkondadega ühendawad ennast ettevõtjad ja siis on edasi väga ligidal see oletamine, et mingisugused niidid selle seadusandja aparraadi ja kasusaaja klassi wahel olla woiwad. Härra rahaminister, ma nimetan siin ühte juhtumist, mis minule selle küsimusega ühenduses kõneldi: keegi suurkaupmees sai teada, et homme, ülehomme niisugune seadus maksma pannakse — teised wäikekaupmehed ei teadnud seda weel mitte. See suurkaupmees wõttis auto, sõitis terve Tallinna läbi ja ostis omale jahu igalt poolt üles, kus tema iganes teadis jahu ostuwõimalusi olewat. Ja kahe wõi kolme päewa pärast, siis kui naela jahu pealt 1 marga asemel 4 marka tolli wõeti oli väga arusaadaw, et see härra sellest hea ropsi kasu sai. Ma ei taha siin kedagi süüdistada, ka härra rahaministrit mitte, aga asjalugu on nii. Ma arwan, et härra rahaminister minu käest tunnistusi nõudma ei hakka, mul oleks piinlik neid tunnistusi ette tuua, aga see oleks mul siiski wõimalik, sest ma tean, kes seda on rääkinud, ja tean ka, kes see suurkaupmees oli.

Et meie tollid peajasjalikult fiskaaltollid on, selles on rahaministril täieline õigus. Mina olen ka uut tollimaksu tariifi raamatust waadanud, alles eile istusin selle raamatu juures ja panin tähele, kuidas moodi tollisid on tõstetud. Kahju, et mul raamatut praegu käepärast ei ole, muidu wõiksin ma näidata, kuidas mitte üksi nende asjade juures, mis nii ütelda, luksusasjad on, wõi mittetarwilikkude asjade iseloomu kannawad, tollimaksu tõstetud ei ole, waid ka väga tarwilikkude asjade pealt seal hulgas on ka nisujahu — ja see on ometi niisugune asi, mida kõik tarwitawad. Kui härra rahaminister siin ütles, et laialdased rahwahulgad seda mitte ei tarwita, siis hüüdsin mina waele, et nemad ei tarwita seda mitte sellepärast, et see neile ei maitseks, waid sellepärast, et

nende rahakott seda ei luba. Ilma tollita ostaks nad seda jahu sedawõrd rohkem, kuiwõrd see siis odawam oleks. (Rahaminister G. Westel: Aga kui meie waluuta alla läheb?) Wäga õige, margakursi peame hoidma, kuid meie majanduspoliitika on üldse aga niisugune, et ta töötawale klassile küll maksusid peale paneb, aga mitte selle eest ei hoolitse, et töölisel ka tarwilisi sissetulekuid saaksid!

Et meie waluuta kindlustamiseks nii mõnesuguseid määrusi waja on, seda tunnistan ka mina ilma mingisuguse punastamiseta õigeks. Nii mõnigi rahaminister peab praegusel ajal seda terawalt silmas pidama ja ma pean ütleva, et meie praegune rahaminister, härra Westel, selles mitte kõige halvemalt tegutsenud ei ole. Sellel püüdmisel on oma tagajärjed olnud, ja kui seda kätte on saadud, siis peame teatawa ajani ja teatawates piirides sellega rahul olema kui mõnesuguste ainete sissetoomist piiratakse. Sest margakursi kindlustamine ei seisa mitte üksi kapitalistide huwides, waid töölisel on ka sellest asjast huwitatud, kuigi see wiimastelt teatawaid ohwrid nõuab. Ohwrinõudmine ei tohi aga mitte nõnda kaugele minna, et waene inimene igapäew peab tundma, kuidas tema maksukoorem ühtelugu kerkib, kaswab, sissetulekud aga mitte ei kaswa! Härra rahaminister ütles, et kõige suuremad ja ajalooliselt kõige tähtsamad rewolutsioonid õieti maksude peale tagasi wiia on, siis tuleb seda ka meie oludes silmas pidada, sest meie maksukoorem ei ole tõeste mitte kerge. Kui härra rahaminister arwas, et jahule tolli pealepanemisega tööstust edendada saab ja Narwa töötatöölise hulka sellegagi vähendada wõib, siis on see igatahes natukene nõrk oletamine, sest jahwatuse tööstus ei ole mitte niisugune, kus ei tea kui palju inimese tööjõudu tarwitakse. See on ikka õieti wäike, ja weskid ei saa kuidagiwiisi puuwillatööstuse asemele astuda. (Rahaminister G. Westel: Ma tean seda.) Ma ei kahtle selle juures, et Teie seda teate. Rahaministrid on ju mõneski riigis tööpoolest niisuguses seisukorras, et nemad sagedasti isegi oma klassi ja parteiga wastamisi põrkama peawad. Meie oleme seda siingi näinud; rahaministeeriumi poolt hiljuti wäljatöötatud parandused wanas parandusmaksu seaduses, mis Riigikogus ees oli, lükkati paremalt poolt kahku tagasi. (W. Linnamägi (kristl.):

See sai kohtuministeeriumi poolt välja töötatud.) Teie olete jälle kord ülewalt halvasti walgustatud. Kohtuministeerium wõis küll välja töötada, aga rahaministeerium oli sellest wäga huwitatud, sest tema tarwitab seda raha ja peab ka kohtuministeeriumi rahaliselt ülewal pidama.

Nii on lugu ja ma kardan wäga, et mõne päewa pärast, kui põhjalikumalt uuendatud pärandusseadus siin arutamisele tuleb, härra Westeli käsi siis ka mitte hästi ei käi, eriti siis, kui see maksuseaduse uuendus tõesti hea on. Ma ei ole läbinägija, aga tean, kuidas kodanlus oma huwisid kaitseb. (W a h e l h ü ü e p a r e m a l t p o o l t.) Teie olete nii kindlad oma asjas, et Teie wastu kõneleda ei tarwitsegi, tõstate ainult käed üles ja „rahwuslise kapitaali“ kasvatamise huwid on kaitstud. (N a e r.) Kui härra rahaminister siin tähendas, et meie tollid wäga kasulikult ja otstarbekohaselt on ära jaotatud, siis ei ole mina sellega sugugi nõus. Wõtame näituseks puuwillariide ja puuwillalõnga, siis on sellel niisama oma toll peal, nagu siidipitsidel ja siidiriidelgi. (W a h e l h ü ü e r a h a m i n i s t e e r i u m i G. W e s t e l i p o o l t.) Ah puuwillasamet olla waba, ja muidugi, Prantsusmaal on see wäga odaw ja wäga kasulik tööralwariie, kuid ma kahtlen, et Eesti tööline seda enesele osta jõuab! Siis weel on suur toll mitmesuguste wäga toitwate ja kasulikude toiduainete peal, nagu wiinamarjad, kakao, riis jne. Muidugi ütlete Teie, et neid aineid ei ole meil tarwis, olgu nad kui toitwad tahes. Ma saan sellest ju wäga hästi aru, sest mida vähem meile wäljast toitwaid aineid sisse tuuakse, seda rohkem sööme meie oma „kogupõllumeeste“ kartulid, rukkid jne. Riis on näituseks aga wäga toitew aine ja kergesti seeditaw aine, ja sellepärast tarwitatakse teda kogu ilmas. Meil aga tõsteti tolli ka selle pealt!

Siis tahtsin ma weel tähelepanu juhtida nahiakauba tolli peale, samuti ka sissetoodawate ülikondade tolli peale. Meie maksame Tallinnas ülikondade tegemise eest rätsepatele otse preemiaid, sest sarnaseid hindu ei wõeta kusagil riiete tegemise eest, kui Tallinnas. (W a h e l h ü ü e W. L i n n a m ä g i (kristl.) p o o l t.) No ja muidugi, kui Teie ka üks neist olete, kes riideid walmistab, siis on Teie wahelhüüe arusaadaw. Ülikonna tööhinnast läheb üle poole „meistri“ tasku, kuna tööline — rätsep — nagu kõneldakse, — 25 protsendiga peab leppima. Mis puutub

saabastesse, siis on meil nende pealt nii kõrge toll, et meie välja sõites Soomes, Saksamaal ja igalpool neid odawamalt osta saame. Eile lugesin ma „Päewalehest“, et trükkikodade omanikud oma koosolekul resolutsiooni wastu wõtsid, mis wist ka juba Wabariigi Walitsusele on esitatud, et trükitööstusele tarwisminewad produktid nagu waskliinid, trükiwärw ja teised sarnased asjad tolli alt wabastatakse, sest muidu häwineb trükitööstus. Ka elektrilampide pealt wõetakse kõrget tolli, olgugi, et ka neid ei walmistata meil. Trükkikodade omanikkude resolutsioonist wõib järeldada, et kui nende soowile wastu ei tulda, siis trükitööstus wäga kalliks läheb ja kõik „Päewalehed“ ja Waba Maad“ oma hinda peawad tõstma. Kõigist sellest teen järelduse, et rahaminister tollitariifi mitte kõige kasulikult ja kõige paremini ei ole kokku seadnud.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Kukk**: Rahwaesitaja Uesson'i ettepanek — seda seaduseelnõu pärast esimest lugemist rahaasjanduse komisjoni anda — on wastuwõetaw, sest soowiawaldused, mis siin seaduse kohta tehti rahwaesitaja Uesson'i ja teiste poolt, olid juba komisjonis arutamisel, kuid komisjon ei wõtnud nende kohta seisukohta, tahtes ära oodata Riigikogu arwamist. Mis aga puutub rahwaesitaja Uesson'i teise ettepanekusse § 91 kohta, mida siin rkl. Martna toetas, siis minul, kui tallinlasel, selle wastu midagi ei saa olla, kuid selle juures pean ma siiski tähendama, et praegune tulumaksuseaduse § 91 on wõõras element selles seaduses. Ta on tingitud meie omawalitsuste aineliselt raskest seisukorrast. Tulumaks ei ole oma loomu poolest mitte omawalitsuste maks, ei olnud seda ka esialgses seaduses, waid selle paragrahwiga on tahetud omawalitsuste kassadele otsekohest toetust anda. Kui asja peale nii waadata, siis ei saa sugugi arwesse wõtta eelkõnelejate poolt ettetoodud argumenta, omawalitsuste isetegewuse kaitseks. Iga linn ja omawalitsus määrab makse kodanikkudele, olgu need maksud kas tulumaksu lisade ehk mis tahtes nime all. Kui aga riigikassast abi antakse, siis peab riik ka ära määrama, kuidas seda abi jagada. Muidugi saab see küsimus weel teisel lugemisel lähemalt käsitatud, kuid olgu

siin tähendatud, et kogu tulumaksusummas üle 50% Tallinna linnast sisse wõetakse. Juba see asjaolu ise määrab tee, mis riigikassa käima peab.

Siis mõni sõna maapidamise tulude maksustamise kohta keskmiste normide järele. Riigikogu liikmed Martna ja Piiskar waidlesid selle wastu põhimõtteliselt. Peab tähendama, et see nowell isenesest legaliseerib selle korralduse, mis juba esimesest aastast saadik, kus meie tulumaks maksmata pandi, tegelikult maksmas on. Meie maapidajatelt nõuda arwepidamist, et tulused deklareerida, see on algusest peale lootusetu olnud. Arwepidamise sisseseadmine sellel kujul, nagu nemad olema peaks, nõuaks rohkem kulu, kui see tulu oleks, mis nende põhjal kätte saadakse. Meie näeme teistes maades, kus talupidajate klass palju rohkem arenenud on, nagu Inglis- ja Daanimaal, et seal maapidajaid mitte ei maksustata nende deklaratsioonide põhjal, waid siin wõetakse mingisugune keskmine norm, mille järele tulud kindlaks määratakse. Maapidajate tulumaksu aluseks loetakse Inglismaal rent. Sõjaajal kunni tänawuse aastani arwati seal maapidaja tuluks kahekordne rent. Nüüd on wiimases büdshetis rahaminister ettepaneku teinud seda normi vähendada $\frac{3}{4}$ rendini. Inglismaal on siis nähtawasti maapidamise seisukord niisugune, et sarnast järsku allaminekut oli tarwis ette wõtta. Nii palju, kui mina Inglise büdsheti waidlusi tean, ei waieldud seal sarnase allamineku wastu mitte. (M. Martna (sd.): Kas rent on kindel summa?) Rent on tegelikult maksetaw summa ehk kus tegekku renti ei ole, siis määratakse tema kindlaks asjatundjate hindamisel kui maksimaalne summa, mis maksta wõidakse. Meie seaduses on siin ette nähtud keskmised normid, mis komiteed määrawad. Teistsugust seletust ei saa wõtta meie puudulikkude hindamiste ja wäljakujunemata rentide pärast.

Olen arwamisel, et käesolewa katse-aasta järele wõimalik on wälja selgitada seda, mis wõiks edaspidi juba seaduse normina maksmata panna. Mina igatahes toetan ettepanekut seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta ja seda I ning II lugemise wahel komisjoni weel kord läbiwaatamiseks anda.

Juhataja K. Wirma: Ettepanek on tehtud seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta, ja teiseks rahaasjanduse komis-

jonile ülesandeks teha tulumaksu muutmise seadus I ja II lugemise wahel weel kord läbi waadata, arwesse wõttes I lugemisel tehtud soowiawaldusi ja märkusi. Panen esimesena hääletamisele ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on poolt, sellega on see seadus II lugemisel wastu wõetud. Panen komisjoniandmise ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on poolt, sellega on otsustatud rkl. Uessoni ettepanekut, et tulumaksu muudatuste seaduseelnõu saaks I ja II lugemise wahel rahaasjanduse komisjoni weel kord läbiwaatamiseks antud, arwesse wõttes I lugemisel tehtud soowiawaldusi, wastu wõtta.

Sellega on käesolew päewakorrapunkt läbi.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde üle: Maaseaduse laiendamise seadus Naroowa-taguste ja Petserimaa maa-alade peale — II lugemisel. Aruandjat ei ole siin. Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

10. Täisealsuse Üldise komisjoni aruandja A. **alammäära** **wähendamise** **Palwadre** (loeb): **seadus** — Täisealsuse alammäära **II lugemisel.** vähendamise seadus.

Juhataja K. Wirma: Panen pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja A. Palwadre (loeb): Kõigis makswates seadustes ettenähtud kahekümneüheaastalist täisealsuse alammäära vähendatakse ühe aasta wõrra ja määratakse kindlaks kahekümne aasta peale.

J. Piiskar (is.): Seda silmas pidades, et eraelus on tegemist juhtumistega, kus loetakse täisealiseks 18 a. wanuses kohustuste suhtes, teen ettepaneku täisealsuse alammäära 20 pealt 18 peale vähendada.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Palwadre: Üldise komisjoni nimel ei saa ma selle ettepanekuga mitte ühineda. I lugemisel kanti

kommissjoni arwamine ette, mille peamoment oli selles, et kuna meil poliitiline täisealsus algab 20 a., siis see alammäär ka tsiwiilalale üle wiidud peab saama.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Piiskar, palun Teid oma ettepanek kirjalikult sisse anda. Rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud täisealsuse alammääraks määrata 18 a. (Hääletatakse.) Enamus on vastu — sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Panen hääletamisele seaduse sisu sellel kujul, nagu kommissjoni aruandja ette kandis. (Hääletatakse.) Vastu on vähemus — see seadus on II lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

11. Piiriwalwe alluwuse muutmise seadus — II lugemisel. Üldise kommissjoni aruandja **J. Parik** (loeb): Piiriwalwe alluwuse muutmise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (loeb): Muudatusena makswas piiriwalwe seaduses panakse maksma järgmist:

Piiriwalwe allub otsekohe siseministritele, kellele piiriwalwe suhtes kõik õigused ja kohused üle lähewad, mis Wene seaduste kogu VI k. (Prawila ob otdelnom korpuse pogramitschnoi strashi) põhjal rahaministril olid.

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on II lugemisel nähtawa enamusega vastu wõetud.

12. Järgmise koosoleku määramine. **J. Piiskar** (is.): Teen ettepaneku koosolekut lõpetada.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna korra kohta on rkl. Tupits'il.

A. Tupits (põl.): Ma teen ettepaneku sõjakannatanutele ehitusmaterjaali andmise seadust ja perekonna-abiraha seadust, mis täna I lugemisel vastu wõeti, järgmisel Riigikogu koosolekul II lugemisele wõtta ilma kodukorras ettenähtud 3-päewalise tähtaja ära ootamata I ja II lugemise wahel.

Teiseks, teen ettepaneku järgmine Riigikogu koosolek täna kell 5 p. l. määrata ja päewakorda wõtta:

1. Täisealsuse alammäär vähendamise seadus — III lugemisel.
2. Piiriwalwe alluwuse muutmise seadus — III lugemisel.
3. Sõjakannatanutele ehitusmaterjaali andmise seadus — II lugemisel.
4. Koosolekute seadus — II lugemisel.
5. Perekonna-abiraha seadus — II lugemisel.
6. Maaseaduse laiendamise seadus Naroowa-taguste ja Petserimaa maalade peale — II lugemisel.
7. Kaitseseisukorra seadus — II lugemisel.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Piiskar'i poolt on ettepanek tehtud koosolekut lõpetada. Panen selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud koosolekut lõpetada.

Rkl. Tupits'i poolt on ettepanek tehtud sõjakannatanutele ehitusmaterjaali andmise seadus ja perekonna-abiraha seadus II lugemisele wõtta ilma 3-päewalise tähtajata I ja II lugemise wahel. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Tupits'i ettepanek vastu wõetud.

Nüüd panen hääletamisele rkl. Tupits'i ettepaneku järgmise koosoleku aja ja päewakorra kohta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on rkl. Tupits'i ettepanek vastu wõetud ja seega järgmise koosoleku aeg ja päewakord kindlaks määratud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 1.20 min.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Sekretäär **A. Tupits**.

Abisekretäär **J. Bergman**.